
*Verdien av inkludering i et godt språkmiljø i
barnehagen*

*«Hvordan kan personalet i barnehagen arbeide for å styrke barn
med språkvansker i et inkluderende miljø?»*

Kristiane Nakken

Kandidatnummer: 25.

Bacheloroppgave

BHBAC3970

Trondheim, April 2022

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

Innholdsfortegnelse

1.0	Innledning	4
1.1	<i>Bakgrunn for valg av tema</i>	4
1.2	<i>Problemstilling</i>	5
1.3	<i>Oppgavens avgrensing og struktur</i>	5
2.0	Teori	6
2.1.	<i>Styringsdokument</i>	6
2.2.	<i>Språkmiljø i barnehagen</i>	6
2.2.1.	Barnehagen som en inkluderende arena.....	7
2.3.	<i>Språkvansker</i>	8
2.3.1.	Forekomst av språkvansker.....	9
2.3.2.	Reseptive og ekspressive vansker.....	10
2.4.	<i>Risikofaktorer</i>	10
2.4.1.	Sosiale og emosjonelle vansker hos barn med språkvansker.....	11
2.5.	<i>Personalets arbeid med språkvansker i et inkluderende miljø</i>	12
2.5.1.	Kartlegging og tiltak.....	12
2.5.2.	Lekens betydning.....	13
3.0	Metode	14
3.1	<i>Valg av metode</i>	14
3.2	<i>Intervjuguiden</i>	15
3.3	<i>Valg av informanter</i>	15
3.4	<i>Gjennomføring av intervju</i>	16
3.5	<i>Analysearbeid</i>	17
3.6	<i>Metodekritikk</i>	18
3.7	<i>Etiske retningslinjer</i>	19
4.0.	Presentasjon av funn og drøfting	19
4.1	<i>Språkvanske og inkludering som begrep</i>	20
4.2	<i>Språkvanskens påvirkning i et sosiokulturelt fellesskap</i>	21
4.3	<i>Personalets rolle og strategier</i>	23

4.3.1 Samarbeid	26
5.0. Avslutning	27
6.0. Litteraturliste.....	29
7.0. Vedlegg	32
7.1 Intervjuguide.....	32
7.2 Informasjon og samtykkeskjema	34

1.0 Innledning

«Språket er det viktigste redskapet vi har for å komme i kontakt med andre mennesker» (Gjems, 2018, s. 11). Barnehagen er en arena der vi møter barn med ulike forutsetninger, og ett av dem kan være barn med språkvansker. Dette er en gruppe barn som kan trenge ekstra støtte og trygghet i både lek, måltid, garderobe og samlingsstunder, samt i samtaler og samspill med andre barn og voksne. I alle disse hverdagssituasjonene står verdien av et inkluderende miljø sentralt i arbeidet med å skape trivsel, trygghet, utvikling og opplevelse av mestring for barn med språkvansker. Et av rammeplanens viktige fokusområder er å følge og fange opp barn med ulike former for kommunikasjon- og språkvansker, som er lite språklig aktiv eller er sen i språkutviklingen. Det står også at barnehagen skal tilrettelegge for å involvere alle i samtaler og samspill med andre barn (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 24).

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Gjennom disse tre studieårene har jeg i praksis kommet i møte med barn som har språkvansker i både mild og alvorlig grad av denne vansken. I første praksisåret hadde et barn atferdsvansker der det kunne bite både barn og voksne, spesielt i overgangene og i lek med andre barn. Barnet hadde ikke en konkret diagnose. Dette var helt i starten av barnets atferdsvanske og viste tydelig tegn på at han ikke forsto hva som skulle skje i de ulike overgangene og det var en måte for hen å få oppmerksomhet på i lek med andre barn. Personalet begynte å mistenke at barnet hadde vansker med språkforståelsen. I løpet av denne praksisen så jeg hva dette gjorde med barnets sosiale status i barnegruppa. Barna trakk seg vekk fra barnet og når han var på vei inn i leken kunne de gå vekk å begynne på en ny lek.

I tredje praksisår kom jeg også i møte med et barn som hadde vansker med språkproduksjonen sin, og som på dette tidspunktet ikke hadde fått påvist en konkret diagnose. Barnet satt mye alene i lek og søkte mye oppmerksomhet til personalet i barnehagen.

I løpet av disse praksisperiodene i møte med barns språkvansker har dette gjort at jeg har sett viktigheten rundt personalets arbeid og hvilke betydninger et inkluderende miljø har for barnets sosiale- og emosjonelle vansker. Dette er et tema som er veldig sentralt og vil alltid være viktig i barnehagen. Som snart utdannet barnehagelærer er interessen for barn med språkvansker stor da jeg har sett og erfart hvordan andre vansker kan påvirke barnets språkforståelse og språkproduksjon i ulike situasjoner. Barns språkforståelse og språkproduksjon er en

forutsetning for et godt samspill i barnehagen (Sjøvik, 2014, s. 176). Gjennom dette opplevde jeg en interesse og nysgjerrighet rundt personalets arbeid med inkludering gjennom et godt språkmiljø. Hvilke metoder personalet tar i bruk og hvilke risikofaktorer kan forekomme for barn med reseptive (språkforståelse) og ekspressive (språkproduksjon) vansker, er noe av det jeg ønsker å gå dypere inn i, og få en bredere forståelse for betydningen av inkludering for denne gruppe barn. I henhold til dette baserer prosjektets tematikk seg på verdien av et inkluderende miljø i et arbeid med barns språkvansker.

På bakgrunn av dette har jeg valgt problemstillingen:

1.2 Problemstilling

«Hvordan kan personalet i barnehagen arbeide for å styrke barn med språkvansker i et inkluderende miljø?»

1.3 Oppgavens avgrensning og struktur

I henhold til tematikken i bachelorprosjektet er det mye jeg kan knytte opp mot barn med språkvansker i et inkluderende miljø i barnehagen, både når det kommer til det spesialpedagogiske arbeidet og allmennpedagogiske valgene man tar. Jeg har derfor måtte avgrense oppgaven ved å fokusere dette mot funn av datamateriale og hva som vil svare på problemstillingen min.

Bachelorprosjektet deles inn i ulike kapitler i oppgaven. I kapittel to vil jeg ta for meg teori som vil besvare problemstillingen min. Dette vil ta utgangspunkt i mine funn. I kapittel tre vil jeg blant annet presentere hvilke metode jeg har tatt i bruk, valg av informanter, gjennomføring av intervju, samt analysearbeid, metodekritikk og etiske retningslinjer. I kapittel fire vil jeg ta for meg drøfting av funn som vil knyttes opp mot teorien i teorikapitlet. Til slutt kommer avslutningen i kapittel fem.

2.0 Teori

I dette kapitlet vil det bli presentert teori som er relevant for prosjektets tema og problemstilling. Dette er teori som er et utgangspunkt for drøfting av funn til oppgavens problemstilling om barnehagens arbeid med å styrke barn med språkvansker i et inkluderende miljø.

2.1. Styringsdokument

Et styringsdokument er barnehagens retningslinjer som de må forholde seg til. Rammeplanen for barnehagen, barnehageloven og samfunnsmandatet er med på å sette et grunnlag for hverdagen der for eksempel rammeplanen baserer seg på innhold og oppgaver som barnehagen må forholde seg til. Språk og inkludering er fokusområder som rammeplanen fokuserer på. Det står blant annet at barnehagen skal «bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 47). Sett ut ifra dette målet kan vi se at barna skal få utforske og utvikle ulike kommunikasjonsformer som vil bidra til at barna får erfare ulike formidlingsmåter uavhengig av om de har en språkvanske eller ikke. Barna vil da få muligheten til å lære seg for eksempel ulike måter å snakke til et barn med språkvansker på, og bruken av dette vil skape relasjoner, deltakelse i lek og gode samspill for barn med språkvansker da det blir lettere for barna å kommunisere med hverandre.

2.2. Språkmiljø i barnehagen

Barnehagen er en arena der barn tilbringer mye tid i løpet av hverdagen sin, og det er en plass som består av mye innhold og mål for barnas utvikling. Språkutvikling er et sentralt og viktig fokusområde som barnehagen skal arbeide aktivt med og dette stiller krav til personalet (Høigård, Mjør & Hoel, 2009, s. 8). Som nevnt innledningsvis er ett av mange krav personalet har ifølge rammeplanen er «å følge med på barnas kommunikasjon og språk og fange opp og støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklig aktive, eller som har sen språkutvikling» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 24). Barn som har språkvansker uten en tilleggsvanke er vansker som blir omtalt for «the hidden problem» da de kan bli oppdaget og kartlagt for sent (Bele, 2008, s. 5). For at disse barna ikke skal bli oppdaget

for sent i språkutviklingen sin er det viktig at personalet vet at de er viktige språkmodeller for barna.

For å danne seg et godt språkmiljø i barnehagen er det mange perspektiver og ressurser personalet må forholde seg til. De fysiske rammene er til en viss grad satt i en barnehage, men personalet har en påvirkning på hvordan de skal fylle de ulike rommene i både inne- og uteområde. Dette er valg som kan påvirke språkbruken, leken og aktivitetene barna skal ta i bruk i ulike situasjoner. Dette kan være alt fra tilgang til bøker, lesestol, utvalg av utkledningsklær, dukker, tepper, en kjøkkenstol, tegneutstyr, plastilina og valg av ulike lekefigurer. Personalets valg og tilrettelegginger er avgjørende (Høigård, Mjør & Hoel, 2009, s. 8).

Den viktigste ressursen for å skape et godt språkmiljø og språkstimulering er gjennom samtaler, deling av opplevelse og deltakelse i fellesskap (Høigård, Mjør & Hoel, 2009, s. 8). Det sosiokulturelle perspektivet er et viktig faktum i barnehagen. Et sosialt fellesskap og dialogsamspill mellom mennesker er avgjørende for barns språkstimulering og språkutvikling. Barn utvikler språk gjennom deltakelse i samtaler og aktiviteter og lærer innenfor de rammene av kjente situasjoner i samhandling med andre barn og voksne og med de materialene som er tilgjengelig og tilrettelagt i barnehagen (Mauritzon & Säljö, 2001, i Semundseth, 2018, s. 20). Personalets deltakelse som språkmodeller vil være med på å styrke alle barnas språkutvikling uavhengig av barn som er andrespråklig, har språkvansker eller ikke. Alle barn har rett på et godt språkmiljø i barnehagen.

2.2.1. Barnehagen som en inkluderende arena

I alle barnehager er inkludering et sentralt fokus. Dette er møte mellom samfunnet og individet hvor man skal ha respekt for ulikheter, mangfold og variasjoner (Moe & Valseth, 2014, s. 354). Ifølge rammeplanen står det at «i barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22). Et inkluderende miljø handler om å verdsette alle forskjeller og tilrettelegge miljøet for alle, som for eksempel barn med språkvansker som har et behov for ekstra hjelp og støtte i ulike situasjoner. Uavhengig av barnets forutsetninger skal barnehagen alltid legge til rette for at barnet har det bra i barnehagen. Barnets deltakelse i barnegruppa, hvordan barnehagen tilrettelegger og gjennomfører læring og aktiviteter har stor betydning for barnets

utvikling og trivsel. Det er i disse situasjonene barna får oppleve mestring, tilhørighet og skaper sosiale relasjoner med barn og voksne (Pedersen, 2015, s. 152).

Som i oppgavens tematikk om barns språkvansker i et inkluderende miljø er barnet avhengig av at barnehagen har muligheter og evne til å være en inkluderende arena. En mulighet barnehagen skal tilby barna som trenger ekstra hjelp og støtte er et samarbeid med andre instanser. Et støttetilbud er organisert av både helse-, sosial- og opplæringssektoren, og ofte en kombinasjon av ulike tilbud. Dette kan for eksempel være PP-tjenesten og spesialpedagog. Tilbud fra andre instanser er essensielt for å oppnå inkludering og et godt resultat for både det enkelte barnet og familien (Solli, 2017, s. 42-43). I en inkluderende barnehage er personalets kunnskap og erfaringer også en sentral faktor. Å dele kompetanse og refleksjoner rundt et inkluderende arbeid vil være med på å skape en forståelse og utvikling av et inkluderende miljø i barnehagen (Moe & Valseth, 2014, s. 358).

2.3. Språkvansker

Språket er det mest typiske trekket man har. Det er et viktig hjelpemiddel som hjelper oss å bli bevisste, tolke og forstå omgivelsene man er i. Språket er sentralt i kontakt og samspill med andre mennesker for utvikling av egen selvfølelse og identitet (Rygvdold, 2017, s. 164). Språket vårt er stort og har et innviklet system. Bloom & Lahey (1978) har en språkmodell som deler språket inn i tre komponenter; innhold, form og bruk. «Sammenhengen mellom språkets tre dimensjoner er at språket har et *innhold* eller en mening som blir kodet inn i en lingvistisk *form* eller struktur slik at det kan *brukes* til ulike kommunikasjonsformål» (Rygvdold, 2017, s. 166).

Når det kommer til språket, kan det medføre ulik utvikling og vansker for det enkelte barnet. Språkvansker hos barn er et vanlig kjennetegn på en stor variasjon av problemer som kan finnes blant barn som ikke tilegner seg språket som forventes av dem. I barnets første leveår er det selvsagt vanskelig å vite om barnets språkutvikling er forsinket eller om det har en språkvanske. Når barnet kommer i treårsalderen og har få ord, snakker lite, bruker språket lite i samspill med andre eller om det ikke klarer å bøye substantiv og verb kan personalet og foreldre bli bekymret om språkets utvikling er forsinket. Det kan være vanskelig å skille språkvansker og en sen språkutvikling. Vansker med språket kan være vanskelig å oppdage. Barn som strever med uttale er lettere å oppdage enn et barn som har vansker med språkforståelsen (Rygvdold, 2017, s. 170).

Vi kan dele språkvansker inn i spesifikke språkvansker og generelle språkvansker. Generelle vansker er når barnet har språkvansker som forekommer av at barnet har en funksjonsnedsettelse eller en påvist diagnose. Vanskene blir da sett ut ifra forutsetningene til barnets funksjonsnivå og utvikling. Spesifikke språkvansker er barnets primære vanske. Vi kan si at spesifikke språkvansker er barnets diagnose uten at det er en klar grunn til vansken deres (Sjøvik, 2014, s. 184). Barn med språkvansker har vansker med forståelse, uttale og organisering av mening. Dette er vansker vi kan klassifisere ut ifra ulike aspekter språket viser seg i. Vi har semantiske vansker (vansker med ordforråd), morfologiske syntaktiske vansker (vansker med grammatisk struktur), pragmatiske vansker (vansker med bruken av språket), og fonologiske vansker (vansker med språklyd). Et barn med språkvansker har vansker på ett eller ofte flere av disse områdene (Høigård, 2019, s. 161).

2.3.1. Forekomst av språkvansker

Når et barn har en form for språkvansker eller strever med tilegnelse og mestring av språkets ulike deler: Innhold, form og bruk, innebærer det at barnet kan både ha tale- og samspillsvansker. Når det kommer til språkvansker, er dette en nokså alminnelig vanske og det kan innebære ulike former for dette. Ved generelle vurderinger i henhold til kartlegging av barn med språkvansker må man ta hensyn til feilkilder. Mange barn i førskolealderen som har behov for ekstra hjelp og støtte har enten primært eller sekundære vansker (Sjøvik, 2014, s. 183). Det er vanskelig å finne nøyaktig hvor mange barn som har språkvansker på grunn av at de ulike områdene som er nevnt tidligere kan vise seg på ulike måter. Når det kommer til begrepet språkvansker er det lite presis kunnskap om hvor disse vanskene forekommer (Rygvold, 2017, s. 162). Ifølge Sjøvik ble dette dokumentert gjennom registreringer ved PP-tjenesten og gjennom forskningsresultater. I en undersøkelse i Trondheim vurderte styrerne i 21 ulike barnehager at ca. 8 prosent av barna hadde behov for ekstra hjelp og støtte, som utgjorde 81/956 barn. Halvparten av disse var barn med språkvansker og 40 prosent av disse igjen ble vurdert til å ha sosiale og emosjonelle vansker (Sjøvik, 2014, s. 183). Språkvansker er et stort begrep, men i ulike kilder fra (Bruce, 2009; Lyster, 2008; Rygvold, 2012, i Sjøvik, 2014, s. 183) kan vi si at det er ca. 7 prosent av barn som er i førskolealderen som har språkvansker, men barn med språkvansker i tre-fireårsalderen kan vokse fra seg vanskene noen år senere.

Språkvansker kommer i mange ulike typer og grader, og årsakene kan være at de går over i hverandre (Sjøvik, 2014, s. 183). Som følge av spesifikke vansker kan de beskrives som en multifaktoriell utviklingsvanske med mange årsaker (Hesketh & Conti-Ramsden, 2013, i Klem

& Rygvold, 2016). Dette kan være årsaker som skjer i samspill mellom det nevrologiske, biologiske, genetiske og i miljø faktorer (Clark & Kamhi, 2010; Bishop, 2014, i Klem & Rygvold, 2016).

2.3.2. Reseptive og ekspressive vansker

I oppgavens tematikk rettes barns språkvansker spesielt mot reseptive og ekspressive vansker. Barn med spesifikke språkvansker kan man rette språkvanskene opp mot språkforståelse (reseptiv) og språkproduksjon (ekspressiv). Ifølge Ottem & Lian (2008, s. 38) kan man referere til to undergrupper. Det kan være barn som har vansker med både språkforståelse og språkproduksjon, og barn som har språkforståelse, men har vansker med språkproduksjon. Vi kan også trekke frem en gruppe som har god språkforståelse og språkproduksjon, men har nesten uforståelig spontantale. Denne gruppen er barn med spesifikke fonologiske lærevansker.

Barn med reseptive vansker har problemer med å forstå språket. Denne type språkvanske er knytt til *semantiske vansker* som er barn som har problemer med å lære begreper, og dette fører til at barna har et lite ordforråd. Det kan også være *morfologiske vansker* som er at barn har problemer med ordbøyning av substantiv, verb og adjektiv, og så har vi *syntaktiske vansker* som knyttes opp mot problemer ved manglende evne til å produsere setninger (Høigård, 2019, s. 161-163).

Ekspressive vansker er språkproduksjon som vi kan knytte opp mot artikulasjonsvansker og fonologiske vansker. *Artikulasjonsvansker* er når barnet har problemer med å uttale språklyden riktig. *Fonologiske vansker* er når barnet har problemer med å forstå forskjellen mellom språklydene til å skille betydningen av ord fra hverandre (Høigård, 2019, s. 162-163).

Forskjellige profiler kan finnes i praksis, og man kan oppleve at flere barn har både ekspressive og reseptive vansker. I tillegg kan det være barn som har språkvansker som en komorbid kondisjon med andre diagnoser, for eksempel dysleksi, autisme, dyspraksi og ADHD (Bishop & Rutter, 2008; Bishop & Norbury, 2002; Hill, 2001; Tirosh & Cohen, 1998; Bishop & Snowling, 2004).

2.4. Risikofaktorer

Språkvansker kan innebærer risikofaktorer. Ifølge Pedersen (2015, s. 52) kjennetegnes risikofaktorer ved barnet selv eller ved et miljø hvor faren for negativ utvikling øker. Disse kan finne sted på ulike nivåer, som for eksempel i barnehage, familie, skolen, og i nærmiljø og

samfunnet. Barn som befinner seg i risikozonen kan stå i fare for å utvikle relasjon- og mestringsvansker (Pedersen, 2015, s. 53). Barnehagen er en viktig arena for å forebygge slike utfordringer for det enkelte barnet. I rammeplanen står det at «barnehagen skal gi rom for barnas ulike forutsetninger, perspektiver og erfaringer og bidra til at barna, i fellesskap med andre, utvikler et positivt forhold til seg selv og tro på egne evner» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8). Å forebygge risikofaktorer vil være til stor hjelp for barn som befinner seg i denne sonen. Hver risikofaktor som blir redusert, er til hjelp for barnets videre utvikling. Et barn med språkvansker har lett for å havne i risikozonen da barnet ikke har de samme forutsetningene og utviklingen som de andre barna. Dette kan spesielt gå utover barns sosiale og emosjonelle vansker (Pedersen, 2015, s. 53).

2.4.1. Sosiale og emosjonelle vansker hos barn med språkvansker

Barn med språkvansker har en større risiko for å utvikle sosiale og emosjonelle vansker enn barn som kan sies å ha en såkalt «normal» språkutvikling. Vansker med å ta i bruk og forstå språket i sosiale relasjoner kan hindre leken og samspill med andre barn og voksne. I en barnehagehverdag som handler stort sett om lek, aktiviteter og sosiale samspill blir språket en viktig forutsetning for å skape relasjoner og vennskap til andre barn. Barn som strever med å komme inn i leken og i barnegruppa kan reagere med å holde seg på avstand, trekke seg vekk fra barnegruppa og leke mye alene (Rygvo, 2017, s. 173). Språkvansker kan gjøre det vanskelig for det enkelte barnet å delta i et sosialt fellesskap da det fort kan bli tildelt rollen «å være dum» eller å få rollen som «hunden», og bli satt utenfor leken. Barn med uttalevansker kan også bli utsatt for herming og bli plaget av andre barn. Dette vil resultere i at barn med språkvansker trekke seg tilbake og ikke vil delta i sosiale samspill i barnehagen (Sjøvik, 2014, s. 178).

Språkvansker kan ha en stor påvirkning på barnets selvbilde, læring og samspill med andre mennesker og barnets oppmerksomhet. Barn som har uttale og språkforståelse vansker (ekspressive og reseptive vansker) kan utvikle atferdsvansker da barnet kan bli frustrert av å ikke føle seg forstått eller ikke forstår hva andre sier. Dette kan føre til aggressiv og utagerende atferd i for eksempel samspill med andre, ødeleggelse av lek og i verstefall biting og slåing av barn og voksne (Høigård, 2019, s. 165). Som nevnt tidligere kommer språkvansker i ulike nivåer. Ofte kan barn med milde språkvansker fort bli oversett, og dette kan også gjelde barn med mer alvorlige språkvansker om barnet har atferdsvansker i tillegg. Språkvanskene kan bli skygget over av atferdsvanskene da atferden tar oppmerksomhet fra det som barnet faktisk

strever med, nemlig ulike språkferdigheter (Lyster, 2021, s. 216). Språkvansker kan oppleves vanskelig for mange barn, og kan føre til frustrasjon og fortvilelse på grunn av misforståelser. Dette kan da føre til barnets atferd og kan også gi problemer for barnet i senere tid. Med tanke på både barnets atferd, sosiale- og emosjonelle vansker er det viktig at personalet kan identifisere og hjelpe denne gruppen barn så tidlig så mulig (Ottem & Lian, 2008, s. 42).

2.5. Personalets arbeid med språkvansker i et inkluderende miljø

Personalets arbeid for å styrke barn med språkvansker er veldig viktig for å skape et inkluderende miljø for hvert enkelt barn i barnehagen. Dette er noe personalet og barnehagen skal arbeide med. Ifølge rammeplanen står det at «barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 40). Ved å arbeide ut ifra det som står i rammeplanen blir personalets holdninger, forståelse og samarbeid en viktig faktor (Moe & Valseth, 2014, s. 258).

I arbeidet med språkets utvikling er det lett å tenke at det handler om å lære barna ord, uttale og grammatikk, men å styrke barnets språk i barnehagehverdagen handler like mye om å lære hva språket brukes til og hvordan det brukes. Dette innebærer å nytte språket mot prosodiske og kroppsspråklige signaler som knyttes til kommunikasjon blant barn. Et tidlig fokus på bruken av språket i kommunikasjonssituasjoner og sosiale samspill har en stor betydning for barnets liv her og nå og for senere skolegang. Språket er avgjørende for å skape vennskap og sosiale relasjoner, og barnehagen har en viktig oppgave i å se barna som trenger hjelp og støtte ved å delta i hverdagssituasjonene, uansett forutsetninger barnet har (Høigård, 2019, s. 167).

2.5.1. Kartlegging og tiltak

Som nevnt tidligere kan barn som strever med å forstå språket og uttrykke seg reagere med å slå, dytte eller bite i ulike handlinger. Dette kan være deres måte å oppnå kontakt eller oppmerksomhet på. I situasjoner som krever språklige ferdigheter er det lett å overse barnet og det kan føle seg ekskludert på bakgrunn av at det muligens ikke mestrer det verbale språket. En god måte for personalet å forebygge dette på er å arbeide med alternative kommunikasjonsmåter der de erstatter det verbale språket. Ved at barnet skal føle seg som en del av gruppa kan personalet også lære de andre barna i barnegruppa de alternative kommunikasjonsmåtene. Denne formidlingen vil bidra til at barnegruppa kan kommunisere med det barnet som ikke

klarer å uttrykke seg verbalt og barnet vil føle seg en del av fellesskapet (Moe & Valseth, 2014, s. 367-368).

Observasjon og kartlegging av barns språk er en del av barnehagens arbeid. Det blir flere og flere barnehager som tar i bruk ulike verktøy for å kartlegge barnets språk, i tillegg til vanlig observasjoner (Høigård, Mjør & Hoel, 2009, s. 55). Observasjon og kartlegging av barn med språkvansker er et grunnlag for å se hvordan vanskene viser seg, hvilke konsekvens vanskene har for barnet og hvilke tiltak man skal sette i gang med. Å kartlegge språket kan innebære ulike observasjoner, samtaler og samarbeid med foreldre og personalet og formell testing (Rygvold, 2017, s. 176).

Når kartleggingen er blitt gjort gir dette grunnlaget for tiltak man burde ta i bruk. Tiltakene er utgangspunktet for kartleggingen og her må de passe på at disse er tilpasset det enkelte barnets behov, som for eksempel funksjonsnivå, hva barnet interesserer seg i og barnets personlighet. Det er viktig å huske på at barna ikke bare skal utvikle ord og setninger, men at målet skal være kommunikasjon ved enten å bruke språket eller alternativt supplerende kommunikasjon (ASK) der de kan for eksempel kan dra nytte av tegn til tale og symbol. I og med at språk og sosiale ferdigheter henger sammen må tiltakene også knyttes opp mot de sosiale og atferdsmessige rammene, ikke bare mot språkvansken til barnet (Rygvold, 2017, s. 178). Dette kan for eksempel være i de naturlige settingene som i lek, samlingsstund, måltid og garderobesituasjon.

For et barn som trenger ekstra hjelp og støtte fra spesialpedagog/logoped og personalet er barnas foreldre viktige samarbeidspartnere. En tett oppfølging fra barnehagen og andre instanser vil man sammen skape felles mål og tiltak for barnets beste. Foreldrene er de som kjenner barnet best og med kunnskap og kompetanse fra fagpersoner vil dette danne et godt samarbeid mot samme retning i et arbeid mot kartlegging og tiltak (Glaser, 2018, s. 143).

2.5.2. Lekens betydning

Leken er en stor del av barnehagehverdagen og gjennom leken oppnår barna erfaringer, får opplevelse av mestring, tilegner seg sosiale ferdigheter og det styrker barnas språkutvikling. Ifølge rammeplanen (2017) er leken en av de viktigste oppgavene i barnehagen og barn som trenger ekstra støtte grunnet ulike vansker er lekerfaring en stor betydning for barnet. Som nevnt tidligere kan barn med språkvansker ofte havne utenfor leken. De kan ha vanskeligheter med å forstå leken og ta initiativ til å leke med andre. Dette kan være en årsak til at barna tar avstand fra å leke med andre og leker derfor alene. For å hindre dette er personalets tilstedeværelse og

tilrettelegging viktig. Ved å være et deltakende personell i leken kan man være en brobygger, modell og forsterker for de barna som trenger den ekstra støtten til å komme seg inn i leken (Pedersen, 2015, s. 110-111).

Personalets pedagogiske handlinger når det gjelder leken handler også mye om å finne metoder og tiltak som passer best for det enkelte barnet, som for eksempel starte en lek sammen med barnet der det trives og er trygg og deretter invitere inn andre barn (Rygvold, 2017, s. 179).

Barn med språkvansker kan ofte trenge en spesialpedagog eller logoped, og et slikt samarbeid med barnehagen kan bidra til at barnet får den hjelpen det trenger i leken og får tettere oppfølging (Pedersen, 2015, s. 153). Et tilstedeværende og støttende personale som observerer og deltar i leken bidrar til å skape trygge og stabile rammer for barnet, og kan fremme inkluderende prosesser for alle barna i barnegruppa. Et annet viktig punkt å ha med seg i et arbeid med leken er å fokusere på barnets sterke sider og hva det mestrer. Dette kan heve barnets status i barnegruppa (Pedersen, 2015, s. 117).

3.0 Metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for mitt valg av metode samt valg av informanter og beskrivelsen av gjennomføringen i henhold til metoden. Videre vil jeg ta for meg analysearbeidet av datamaterialet, metodekritikk og etiske hensyn som jeg har tatt i bruk i prosessen.

3.1 Valg av metode

Metode er et redskap og en framgangsmåte som tas i bruk når man vil finne ut av noe, løse problemer, og det er en måte å komme frem til ny kunnskap (Dalland, 2020, s. 53). Når man skal komme frem til hvilken metode som skal tas i bruk er det viktig å tenke på hva som er den beste metoden til å belyse problemstillingen eller spørsmålene dine på. Metoden vi velger er et hjelpemiddel til å undersøke noe og bidrar til innsamling av data, altså den informasjonen vi får i henhold til problemstillingen. Kvantitative og kvalitative er to tilnærminger vi deler metodene inn i. Den kvantitative tilnærmingen er en form for å samle inn data av målbare enheter. Den kvalitative tilnærmingen er med på å fange opp opplevelser og meninger som ikke lar seg tallfeste eller måle. Disse to tilnærmingene er med på å gi en bedre forståelse av samfunnet og hvordan enkeltpersoner, institusjoner og grupper handler både alene og sammen (Dalland, 2020, s. 54).

I dette prosjektet har jeg valgt den kvalitative tilnærmingen der jeg tok i bruk intervju som metode. Intervjuene baserte seg på et semistrukturert intervju da jeg ville at informasjonen skulle handle om intervjupersonens egne perspektiver. Det semistrukturerte intervjuet er basert på en intervjuguide hvor det stilles åpne spørsmål om temaet og rekkefølgen på disse kan variere (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Et intervju er en samtale mellom forsker og intervjupersonen som avhenger av personens praktiske ferdigheter og meninger om et tema (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 36). Da jeg ønsket å se nærmere på personalets arbeid med å styrke barn med språkvansker i et inkluderende miljø var intervju en god metode for å samle inn data om informantenes praktiske ferdigheter, refleksjoner og kunnskaper om dette temaet i barnehagen.

3.2 Intervjuguiden

Gjennom arbeidet med prosjektet startet jeg med å utarbeide en intervjuguide. Dette var en intervjuguide som dekket mitt tema og problemstillingen jeg ønsket å få svar på. Gjennom utarbeidningen av intervjuguiden var det viktig for meg å få en myk start på intervjuet og valgte derfor å begynne med mer generelle spørsmål til temaet og etter hvert utvikle spørsmål som fokuserte på det mest sentrale temaet (Dalen, 2011, s. 26-27). Intervjuguiden var delt inn i de to temaene jeg har, altså språkvansker og inkludering der jeg hadde ett forskningsspørsmål til hvert av temaene, og under disse har jeg tilleggsspørsmål. Til slutt valgte jeg spørsmål som handlet om begge temaene, der jeg tok utgangspunkt i et sitat fra Rammeplanen. Til noen av spørsmålene tok jeg i bruk støttespørsmål for å kunne gå dypere inn på svaret til informantene. Disse støttespørsmålene kan omhandle for eksempel opplevelser til informasjonen informanten deler. En intervjuguide er noe som skal lede oss gjennom intervjuet og er grunnlaget for å skape en samtale. For å få de mest spontane, uventende og levende svarene tok intervjuguiden for det meste utgangspunktet i åpne spørsmål. Dette åpnet opp for mer informasjon, kunnskap og ferdigheter informanten satt med (Dalland, 2020, s. 83).

3.3 Valg av informanter

Når man skal velge intervjupersoner er det viktig å tenke «hva ønsker jeg å vite mer om». Ifølge Dalland (2020, s. 79) gjør man et strategisk utvalg når man velger personer til intervjuet man mener har de erfaringene og kunnskapene som legges til grunne.

Da jeg skulle velge ut mine informanter ville jeg ha mer enn en informantgruppe. Ifølge Dalen er det i mange fagområder viktig å få belyst hvordan ulike personer innenfor temaet ditt opplever samme situasjon. Dette vil fange opp mangfold, nyanser og ulike perspektiv i henhold til problemstillingen min (Dalen, 2011, s. 50).

For å finne mine informanter oppsøkte jeg personer som jeg kjente til, og som jeg visste hadde erfaringer rundt tematikken for prosjektet. Jeg tok kontakt med en barnehage jeg kjente til da det var lettere å komme i kontakt med dem, og at de kjente til meg og jeg hadde kjennskap til feltet. Dette resulterte til to pedagogiske ledere i ulike avdelinger. For å oppsøke en spesialpedagog tok jeg kontakt med en jeg hadde kjennskap til som arbeider som logoped. Hun anbefalte meg videre til en spesialpedagog som har mye kunnskap og erfaringer innenfor prosjektets tematikk. Dette resulterte altså til intervju med to pedagogiske ledere og en spesialpedagog.

I tabellen under viser en oversikt over informantene der jeg har gitt dem fiktive navn.

Informanter	Stilling	Utdanning	Erfaring
«Caroline»	Pedagogisk leder	Barnehagelærer	11 år i jobb
«Silje»	Pedagogisk leder	Barnehagelærer	9 år i jobb
«Lise»	Spesialpedagog	Barnehagelærer + ett år med spesialpedagogikk	10 år i jobb

3.4 Gjennomføring av intervju

Gjennomføringen av intervjuene ble forskjellig. Intervjuet med de to pedagogiske lederne ble ett gruppeintervju da dette var lettere for dem med tanke på hva de hadde tid til. Dette var et fysisk møte hvor jeg møtte opp i barnehagen i arbeidstiden deres, og det andre intervjuet jeg hadde med spesialpedagogen ble et digitalt møte over nettet. Intervjuene hadde en varighet på ca. 45 minutter.

I starten av intervjuet begynte jeg med å gå gjennom informasjon og samtykkeskjemaet. Ifølge Dalland er dette en måte å sikre oss at den informasjonen vi har gitt på forhånd har blitt forstått av informanten. Derfor er dette en fin måte å starte intervjuet på da det gir en felles forståelse av hva som er hensikten med intervjuet (Dalland, 2020, s. 85). Jeg forsikret meg om at dette kom til å bli anonymt der jeg kom til å ta i bruk koder, og som informant kan de trekke seg når som helst. Før vi begynte på selve intervjuet informerte jeg informantene om at jeg kom til å

notere underveis noe de hadde forståelse for. Det å informere om dette bidro til mindre misforståelser ved at informantene snakket langsommere og at jeg ikke var redd for å spør om de kunne gjenta hvis det var noe jeg ikke fikk med meg i intervjuet. I gjennomføringen av intervjuet var det viktig for meg at informantene skulle føle seg trygg og vi kunne skape gode samtaler under prosessen. Det som kjennetegner det kvalitative intervjuet, er å danne en god samtale da dette vil være med på å skape kunnskap gjennom intervjuet. Samtidig som det var intervjuguiden skulle skal lede meg gjennom intervjuet var jeg bevisst på å skape en åpen intervjusituasjon da det gir en større mulighet til å få de levende, spontane og uventende svarene (Dalland, 2020, s. 83). Ifølge Thagaard (2018, s. 95) er det viktig at vi som forskere stiller spørsmål som oppmuntrer informanten til å gi utfyllende og konkrete beskrivelser om temaet i intervjuet. Ved dette var jeg bevisst på å stille oppfølgingsspørsmål, som for eksempel «kan du si noe mer om ...». Dette bidro til å styrke svarene og jeg fikk en større forståelse for informantenes erfaringer.

I et intervju kan det være viktig å dra nytte av prober. Prober er spørsmål eller kommentarer som uttrykker at vi som forskere lytter og er oppmerksom på informantenes utsagn (Thagaard, 2018, s. 96). I min rolle som forsker prøvde jeg å følge med på informantenes kroppsspråk og ha blikk-kontakt med dem. Dette opplevde jeg litt vanskelig da jeg måtte notere samtidig som de snakket om sine erfaringer og kunnskaper rundt temaet i henhold til prosjektet. Prober var noe jeg anvendte i intervjuene hvor jeg responderte med korte svar som «ja, jeg forstår ...» eller med et nikk. Dette bidro til å vise min interesse for hva informantene fortalte og det ble viktig da blikk-kontakt ble utfordrende.

3.5 Analysearbeid

I etterkant av de to intervjuene som ble gjennomført med de tre informantene ble notatene renskrevet på lik måte. Både i det fysiske og det digitale intervjuet ble det notert underveis. Renskrivningen og analysearbeidet av datainnsamlingen begynte med å lese gjennom alt av det innsamlede materiale fra intervjuene og feltnotatene. Her dannet jeg meg en oversikt over innholdet og det ga et innblikk og en forståelse over dataene. Det å lese gjennom dataene fra informantene flere ganger vil gi en fortrolighet med innholdet og danne en oppfatning av hva teksten kan gi forståelse av (Thagaard, 2018, s. 152).

Etter å fått dannet meg en oversikt over innholdet ble koding og kategorisering tatt i bruk. Ved å kode funnene i teksten ga dette meg et grunnlag til utvikling av teori og sammenligning av

dataene. Kodingen baserte seg først på å lese godt gjennom informantenes erfaringer før jeg anvendte dette til koder hvor jeg tok i bruk ord og korte setninger. Fra å anvende teksten til koder valgte jeg også å skrive inn kommentarer til innholdet. Ifølge Thagaard (2018, s. 154) vil dette gi oss et innspill til å kunne reflektere over hvordan vi forstår meningsinnholdet i teksten. Videre i analysearbeidet ble kodingen et grunnlag for å klassifisere dette inn i ulike kategorier. De ulike kategoriene representerer sentrale temaer i teksten og knytter sammen de enkelte temaer som kodene inneholder. Gjennom arbeidet med koding og klassifisering i kategorier ble det lettere å finne sentrale og meningsfulle datamateriale. Denne prosessen ble også et hjelpemiddel til en ordning og en begrensning av innhold som besvarer problemstillingen.

3.6 Metodekritikk

Gjennom tolkning og analysering av det innsamlede datamateriale er det viktig som forsker å være kritisk og reflektere over metoden man tar i bruk for innhenting av dataen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). I henhold til den kvalitative tilnærmingen kan vi se på begrepene reliabilitet (troverdighet) og validitet (gyldighet).

Når vi skal se på *reliabiliteten* av den kvalitative forskningen er det viktig å vurdere om denne forskningen er blitt utført på en tillitsvekkende og pålitelig måte (Thagaard, 2018, s. 187). For å overbevise leser om kvaliteten av resultatet, styrkes dette ved en konkret beskrivelse av fremgangsmåten forskeren har benyttet ved utvikling av data. Gjennom prosjektets forskningsprosess har utviklingen av data blitt utført ved å gjøre den gjennomsiktig. Dette vil si at man gir en detaljert beskrivelse av analysemetoder og forskningsstrategi slik at leser kan vurdere prosessen trinn for trinn (Thagaard, 2018, s. 188). I henhold til min oppgave har min reliabilitet basert seg på troverdighet i informantenes svar. Ifølge Thagaard (2018, s. 188) kan reliabiliteten styrkes ved at flere forskere deltar i prosjektet. Om en annen forsker skulle tatt del i samme prosjekt, og jeg skulle sammenlignet om en annen forsker hadde kommet frem til det samme resultatet hadde nødvendigvis ikke styrket min reliabilitet. Mine data baserte seg på informantenes erfaringer og forståelse av arbeid med språkvansker og inkludering i barnehagen. Det er disse faktorene jeg har knyttet opp mot bearbeidingen av datamaterialet, samt hvordan kontakten ble etablert mellom meg og informant ved innhenting av data. En god relasjon mellom meg og informantene bidro også til å styrke reliabiliteten.

Gjennom oppgavens *validitet* knytter vi til resultatet av forskningen og hvordan dataen tolkes. Validitet handler om gyldighet gjennom de tolkningene forskeren kommer frem til (Thagaard, 2018, s. 189). I tilknytning til min oppgave har jeg styrket validiteten ved å legge vekt på teoretisk gjennomskiktighet. Her har jeg beskrevet det teoretiske grunnlaget som representerer mine tolkninger og analyseringen av datamaterialet. Ifølge Thagaard (2018, s. 189) styrkes gyldigheten ved å gå kritisk gjennom analysearbeidet. Her har jeg stilt spørsmål om de tolkningene jeg har kommet frem til gjennom analysearbeidet samsvarer med den virkeligheten vi har studert.

3.7 Etiske retningslinjer

Ved å gjennomføre samfunnsforskning innebærer dette behandling av personopplysninger da dette ofte handler om et møte mellom forsker og en eller flere personer. Informanten skal ikke bli krenket gjennom behandling av personopplysninger. Forskerens etiske ansvar kan vi dele inn i tre hovedprinsipper. Det ene er *informert samtykke* som handler om at informantene blir informert om undersøkelsens mål, at det er frivillig å delta i forskningen, og at de som informanter kan trekke seg når som helst. Det andre hovedprinsippet er *konfidensialitet* som handler om at man som forsker ikke skal offentliggjøre personlige data som gjør at informantens identitet vil bli avslørt. Det siste prinsippet er *konsekvenser*. Det innebærer at forskeren har et ansvar for å unngå at de som deltar i forskningen ikke utsettes for skade eller alvorlige belastninger (Bergsland & Jæger, 2014, s. 83-85).

I forkant av intervjuet til prosjektet fikk alle informantene tilsendt samtykke og informasjonsskjema der det ble opplyst om prosjektets mål og innhold, at det er frivillig å delta i prosjektet, og at de kan trekke sitt samtykke frem til prosjektets slutt. I det tilsendte samtykkeskjema var det også informert om at alt av informasjon vil bli anonymisert og informantens identitet ikke ville bli avslørt i prosjektet da dette vil baserte seg på kodet navn.

4.0. Presentasjon av funn og drøfting

I dette kapittelet skal jeg presentere funnene fra intervjuet og drøfte disse opp mot den relevante teorien i teorikapittelet. Ut ifra analysearbeidet og i lys av oppgavens problemstilling; *hvordan kan personalet i barnehagen arbeide for å styrke barn med språkvansker i et inkluderende miljø?* har jeg valgt å drøfte funnene inn i fire kategorier: språkvansker og inkludering som

begrep, språkvanskens påvirkning i et sosiokulturelt fellesskap, personalets rolle og strategier og samarbeid. Informantene vil bli presentert med fiktive navn da leseren vil oppleve en mer nærhet til innholdet og det vil bli en bedre flyt i teksten. Pedagogisk leder 1 vil bli presentert som «Caroline», pedagogisk leder 2 vil få navnet «Silje» og spesialpedagog vil presenteres som «Lise».

4.1 Språkvanske og inkludering som begrep

Språkvanske og inkludering er to sentrale begrep i oppgavens tematikk og dermed ble informantene spurt innledningsvis om deres forståelse av begrepene. Her fikk informantene mulighet til å fortelle om deres erfaringer og tanker om betydningen av språkvansker blant barn og inkludering i barnehagekonteksten.

Når det kommer til begrepet språkvansker synes alle tre informantene at dette er et vidt begrep som inneholder masse. Alle nevner både vansker med språkforståelse, språkproduksjon, tospråklighet og uttale. Lise nevnte blant annet at: *«det er viktig å vite at språkvansker kommer i ulike grader og at noen vansker kan være vanskeligere å oppdage enn andre, som for eksempel barn som har ekspressive vansker er lettere å oppdage enn barn som har reseptive vansker»*. Dette kan sees opp imot Klem & Rygvold (2016) som skriver at barn som har problemer med språkproduksjonen er lettere å oppdage tidlig. Grunnen til det kan være at når et barn prater i samspill med andre hører vi det på barnets uttale. Vansker med språkforståelsen kan være vanskeligere å oppdage da det kanskje er lettere for barnet å skjule at de ikke forstår hva andre sier eller ikke får med seg hva de skal gjøre i ulike situasjoner, som for eksempel i en lek.

Språk er et stort system og kan være noe barn tilegner seg på ulike stadier i utviklingen sin. Både som foreldre og personale i barnehagen er det viktig å kanskje ikke konkludere om barnet har en språkvanske, i løpet av de første leveårene. Dette er noe man muligens kan se tendenser til i barnets tre-års alder og oppover. Har barnet få ord? Bruker barnet lite språk i samspill? Strever barnet med bøyning av ord og setninger? Sett i likhet med Sjøvik (2014, s. 184) som trekker frem forskjellen mellom «spesifikke» språkvansker (SSV) og generelle språkvansker. I den forbindelse kan det være vanskeligere å oppdage SSV, i motsetning til den generelle språkvansken. Den generelle språkvansken forekommer av at barnet har en påvist diagnose, som for eksempel autisme og det har da en naturlig forklaring til språkvansken.

Når det gjelder inkludering som begrep skal dette være et sentralt fokus i barnehagen. I Rammeplanen for barnehagen (2017) står det blant annet at barnehagen skal være en arena der personalet skal fremme at alle barn får oppleve positive samspill sammen med hverandre. Dette begrepet var noe alle informantene synes er et viktig begrep å arbeide med i barnehagen. Både Caroline og Silje forteller blant annet at:

«Inkludering i barnehagen skal være en plass der det er plass til alle og det skal være rom for å være ulike. Alle skal kunne være sammen og være en del av gruppen, og vi skal fremme relasjoner og vennskap».

Ifølge Moe & Valseth (2014, s. 354) som skriver at inkludering i barnehagen blant annet handler om å respektere at alle er forskjellig og vi må se mangfoldet og ulikhetene i samfunnet. Hvis vi ser dette opp mot barn som har språkvansker er det vanskelig å forvente samme utvikling av de som de andre barna i barnegruppa. Dette kan også påvirke barnet på ulike området, som for eksempel det sosiale, kognitive, emosjonelle og utvikling og læring. Her handler det da om å se alle for dem de er og gode tilrettelegginger for inkludering blir da et viktig fokus for personalet. Om man tenker at barnet skal inkluderes for å være en del av gruppa, som Caroline og Silje sier, så er jo barnet allerede en del av gruppa, men hvis man skal fremme at barnet skal ta del i gruppa blir det viktig å huske at det burde skje på barnets premisser.

4.2 Språkvanskens påvirkning i et sosiokulturelt fellesskap

Gjennom analyseringen av funnene var språkvanskenes påvirkning i henhold til oppgavens tematikk, inkluderende miljø et stort tema. Derfor blir *språkvanskens påvirkning i et sosiokulturelt fellesskap* et sentralt tema å drøfte opp mot funnene. Barnehagen er en arena der det handler mye om fellesskap og relasjoner til hverandre. Det kan på denne måten påvirke barn med språkvansker der de vil oppleve ulike situasjoner krevende da språket blir en stor del av samspillsituasjoner.

I spørsmålet om informantenes opplevelse om hvordan språkvansker kan påvirke sosialiseringen i barnehagen, trekker Lise frem at hun opplever sosialiseringen blant barn med språkvansker forskjellig hvor hun ser at barna har ulike måter å håndtere vansken sin på.

Lise forklarer videre at:

«Noen barn kan trekke seg tilbake. De er kanskje bevisst på at ting er vanskelig og sitter for seg selv. Jeg opplever også at noen kan sitte med den samme leken hele tiden og oppsøker lite andre barn. Det kan og være omvendt der barn blir veldig voldsom hvor det kan oppstå misforståelser når barnet ikke forstår eller ikke får uttrykke det de føler, og da kan dette føre til konflikter som går utover sosialiseringen i hverdagssituasjonene».

Dette kan vi se i lys av Sjøvik (2014, s. 178) som sier at barn med språkvansker kan trekke seg tilbake i sosiale samspill da barnet fort bli omtalt som «den dumme» eller bli utestengt i lek og språklige aktiviteter. I situasjoner som dette vil sannsynligvis barnet ta avstand fra gruppen om det merker seg utestengt eller får de mer «ubetydelige» rollene i leken flere ganger. Lise forteller videre at hun har erfaringer med barn med språkvansker, både de med reseptive og ekspressive vansker som henviser seg til de som er yngre enn seg selv i lek da språket ikke krever like mye av barnet. Barn med reseptive og ekspressive vansker kan også utagere på en helt annen måte enn å trekke seg vekk og være det stille barnet, nemlig at vanskene kan påvirke atferden til barnet ved å utagere i å dytte, slå eller bite barn og voksne. Dette kan vi se i lys av Høigård (2019, s. 165) som sier at barn med språkvansker kan utagere ved en aggressiv atferd på grunn av frustrasjon over at barnet ikke forstår eller klarer å kommunisere. Når det kommer til utagerende atferd blant barn med språkvansker, forteller Caroline at:

«Vi kan ofte se i lek at det kan være noen barn som har en tendens til å ødelegge leken for andre barn. Jeg har en opplevelse med et barn som hadde vansker med språkforståelsen, og for å prøve å komme inn i leken så ødela han ofte for de andre barna, for eksempel ved å rive ned sandslottet som de hadde laget».

Denne typen atferd blant barn med språkvansker som Caroline forteller om her kan tolkes som at barnet ikke vet hvordan det skal kommunisere. Det kan være barnets måte å komme inn i leken på da han ikke forstår hva de andre barna holder på med eller ikke skjønner hva leken går ut på. I situasjoner som dette kan det også gå utover barnets selvbilde og det sosiale fellesskapet. Dette kan skape en negativ utvikling der barnet kan i verstefall bli mislikt av barnegruppen om han stadig er den som ødelegger for andre. Som Pedersen (2015, s. 52) sier kan risikofaktorer føre til negativ utvikling som også kan belaste barnet i senere tid. Dette er noe Silje forteller i spørsmålet om hvordan atferden kan påvirke sosialiseringen, at hun har opplevd at et barn som

dyttet og ødela for andre er noe de andre barna snakker om den dag i dag, selv om dette barnet ikke lenger har denne atferden.

Det informantene har påpekt i henhold til hva som kan påvirke barnet med språkvansker i det sosiale fellesskapet er at barna kan reagere ulikt når det kommer til sosiale samspill i barnehagen. Forekomsten av språkvansker blant barn er en normal vanske, og som Sjøvik (2014, s. 183) sier, så kan språkvanskene komme i ulike typer og grader. Dette kan også innebære at barna vil utagere ulikt i forhold til atferden sin. Noen barn har lyst til å være sammen med andre barn i lek og andre samspill, men skjønner ikke hvordan de kommer inn i samspillet da de muligens ikke forstår språket eller ikke blir forstått. Og det kan være andre barn vil trekke seg tilbake da de kanskje er bevisst på språkvansken sin. Barnehagen er en plass der barna tilbringer mesteparten av tiden sin. Dette blir da en plass der alle barna skal føle seg inkludert i gruppen, bidra og delta i situasjoner i et sosialt fellesskap. Rammeplanen (2017) er et styringsdokument som er med på å unngå at barn med for eksempel språkvansker skal havne utenfor barnegruppa eller være den som får rollen som «hunden» hver gang i leken. Det står blant annet at barna skal få utvikle og utforske språkforståelsen sin og være i betydningsfulle samspill og fellesskap. Om et barn hele tiden får den rollen som ikke krever noe spesielt språk eller samspill kan dette ha en negativ påvirkning for barnet i fellesskapet. Språkvansken blant barn kan ha negative påvirkninger når det kommer til sosiale relasjoner og fellesskap i barnehagen. Her blir personalets rolle og arbeid viktig og betydningsfullt for denne gruppe barn.

4.3 Personalets rolle og strategier

Når det kommer til bacheloroppgavens tematikk som handler om personalets arbeid i et inkluderende miljø blant barn med språkvansker ble informantene videre spurt om hvilke strategier de arbeider med for å fremme inkludering hos barn med språkvansker. Gjennom analyseringen av funnene legger informantene stor vekt på å fremme dette spesielt i leken, i de naturlige settingene som barnehagehverdagen består av og et godt samarbeid. Når det kommer til det å bruke de naturlige settingene forteller Silje at:

«Vi på avdelingen arbeider mye med å inkludere barna i de naturlige settingene. Dette kan for eksempel være i måltid, leken, samlingsstund eller i garderoben. Det er viktig å huske på å se denne gruppe barn i alle situasjoner som kanskje krever litt støtte fra personalet».

Moe & Valseth (2014, s. 354) trekker frem et sitat fra en erfaren spesialpedagog som sier at «noe av det viktigste jeg gjør som spesialpedagog i barnehagen, det er å leite etter situasjoner i barnehagehverdagen som gjør at spesialpedagogisk opplæring kan skje i naturlige situasjoner». Ut ifra det både Silje og den erfarne spesialpedagogen forteller, tolker jeg det som at en god måte å arbeide for å fremme inkludering for et barn med språkvansker er å bruke de naturlige situasjonene som oppstår i barnehagen. Det kan for eksempel være i lek hvor personalet tar del i leken for å inkludere barnet eller i måltidet som Silje nevner. Hvis personalet legger merke til at barnet er stille og ikke tar del i samspillet rundt bordet kan de begynne å snakke om et tema som de vet dette barnet er interessert i og stille spørsmål til han eller hun for å skape et samspill sammen med de andre barna rundt bordet. Dette kan vi se i sammenheng med Rygvold (2017, s. 178) som påpeker at tiltakene må knyttes opp mot sosiale samspill og ferdigheter, ikke bare tenke på tiltak som rettes mot selve språkvansken til barnet. Rygvold (2017) skriver også at når vi arbeider med barn som strever med språket så må man huske på at det ikke finnes ett riktig «språkprogram» som passer for alle barna. Dette er noe Lise snakker om hvor hun påpeker at når hun arbeider med et barn med språkvansker så er det ingen fasit på hvordan hun arbeider. Hun ser alltid etter interessen hos barnet og hvilke funksjonsnivå barnet har.

Ut ifra det Rygvold (2017) og Lise påpeker her er en god måte å tenke på i et arbeid med barns språk når det kommer til å fremme inkluderingen som oppstår i de naturlige situasjonene i barnehagen. Det å fokusere på interessen og hva barnet faktisk mestrer kan være med på å forsterke motivasjonen til å ta del av et fellesskap.

Leken er en god måte å fremme nettopp dette på da den er en stor del av dagen. Det vil oppstå mye samspill og kreve språklige ferdigheter, og da kan det være en god måte å benytte observasjon og kartlegging. Når det kommer til det å ta i bruk observasjon forteller Caroline at:

«Om et barn er i en tidlig fase av språkvansken sin er det viktig å være flink til å observere barnet i samspill med andre barn. Deltar han i leken? Bruker han språket sitt sammen med andre barn? Hva leker han med? Dette vil gi oss grunnlag for hvilke tiltak vi kan sette i gang med for å hjelpe barnet på en best mulig måte».

Det Caroline trekker frem kan vi se opp imot Høigård, Mjør & Hoel (2009, s. 55) som påpeker at språket er viktig for den sosiale utviklingen og derfor blir det viktig at personalet er tidlig ute med å observere slik det aktuelle barnet får tidlig hjelp. Det å ta i bruk observasjon tidlig kan tolkes på denne måten at det vil bidra til å sikre god kvalitet på det videre arbeidet og personalet

kan iverksette tiltak for å styrke barns språk i gode samspill med andre. Det å bruke observasjon er en del av kartleggingen som kan gi et godt grunnlag for tiltakene. Når man arbeider med barn som strever med språkproduksjon og språkforståelsen i samspill med andre er det viktig å huske at målet er å fremme kommunikasjon og ikke hva barnet skal lære seg av ord og setninger. Et godt hjelpemiddel personalet kan benytte seg av er for eksempel ASK (alternativ supplerende kommunikasjon). Dette hjelpemiddelet er noe Lise forteller at hun bruker ofte i sitt arbeid med å styrke barnas kommunikasjonsmåte. Hun kommer blant annet med et eksempel om et barn som slet med å uttrykke følelser. Barnet kunne bli sint og frustrert da det oppstod misforståelser. Da hun introduserte ASK der hun tok i bruk symbol som sint, trist, lei seg, glad o.l., ble det mye lettere for barnet og han forstod når han var sint, lei seg eller glad, da han kunne henvise seg til de ulike symbolene. ASK som hjelpemiddel er også noe Rygvold (2017, s. 178) trekker frem, at både tegn til tale og symbol kan bidra til å forsterke kommunikasjonen blant barn med språkvansker. Dette kan være barn som trenger noe i tillegg til eller noe som erstatter talespråket eller det å kunne uttrykke sine behov og ønsker i samspill med andre. Lise påpeker videre at hennes arbeid med ASK handler også om å gjøre det tilgjengelig og synlig for alle barna. Dette kan bidra til en åpenhet i barnegruppen og vil gi en forståelse for at språk kommer i flere former.

Som nevnt tidligere er leken en stor del av barnehagehverdagen og det kan da være naturlig å arbeide med tiltakene mot blant annet lek. I henhold til å bruke leken for styrke barn med språkvansker i gode og trygge samspill forteller Silje:

«Den mest brukte strategien vi bruker må være det å være aktivt med i leken hvor vi for eksempel hjelper barnet inn i leken. Det kan være at vi er med dem bort til noen som leker og er en støtte for å få dem inn i leken og gir dem en rolle».

Dette kan sees i likhet med det Pedersen (2015, s. 111) skriver om at det å være med aktivt inn i leken vil være en brobygger og forsterker for det barnet som trenger ekstra hjelp og støtte. For å trekke frem det Silje sier om å få barnet inn i leken og gi dem en rolle kan det være lurt å tenke på å hjelpe barnet inn på en naturlig måte. Det kan være at barnet synes det er ubehagelig å være det barnet som hele tiden trenger hjelp og støtte. Det kan da være viktig å finne en balanse der personalet både hjelper barnet inn i leken på en naturlig måte, og kan også starte opp en lek sammen med det aktuelle barnet der de andre barna kan komme bort til dem. Dette kan bidra til å stimulere en inkluderende prosess. Når personalet setter i gang en lek alene med barnet gir det også en mulighet til å fokusere på barnets sterke side der de kan gjøre det barnet

mestrer. På bakgrunn av dette kan man se det mot Pedersen (2015, s. 111) som sier det å fokusere på barnets sterke side vil bidra til å gi en positiv status i barnegruppa. Både det å tenke på barnets sterke side og å være det barnet som får leke alene med en voksen, og vil få andre barn til å komme bort å leke med dem, vil bidra til en positiv utvikling i den inkluderende prosessen og for barnet selv.

4.3.1 Samarbeid

For at barnehagen skal kunne skape et godt arbeid med å fremme inkludering blant barn med språkvansker er et samarbeid med andre instanser, foreldre og personalet seg imellom avgjørende. Rygvold (2017, s. 180) sier blant annet at det å arbeide med språk er en felles oppgave både for personalet, foreldre og logoped eller spesialpedagog. Dette kan være med på å sikre kvaliteten i arbeidet.

I spørsmålet om samarbeid med andre instanser og foreldre i henhold til personalets arbeid for å styrke barns kommunikasjon og språkvanske i et inkluderende miljø, uttrykker alle informantene at samarbeid er nødvendig for et godt arbeid. Lise forteller blant annet at:

«I mitt arbeid som spesialpedagog er et samarbeid med personalet og foreldre grunnleggende for barnets utvikling, trygghet, opplevelse, og at vi kan spille hverandre gode».

Dette kan tolkes som at hennes kunnskap og barnehagelærerens kunnskap vil sammen bidra til å styrke arbeidet mot barnets utvikling, trygghet og opplevelse rundt inkludering. Vi kan se dette opp mot Pedersen (2015, s. 154) som skriver at «kunnskap er en forutsetning for å kunne endre praksis i retning av en mer inkluderende pedagogikk». Et samarbeid med for eksempel personalet, spesialpedagog og foreldre kan de sammen diskutere målsettinger som fremmer en inkluderende prosess for barnet. Dette kan innebære å diskutere for eksempel hva de skal se etter i observasjoner, hvilke tiltak de kan iverksette for å fremme gode samspill med andre barn, og hvilke hjelpemidler de kan ta i bruk. På denne måten kan de sammen dele kunnskap med hverandre som vil bidra til å skape ny kunnskap i personalgruppa. Dette vil da styrke arbeidet og gi en bredere kunnskap og kompetanse. En åpen dialog med både spesialpedagog/logoped, personalet og foreldre vil det også skape felles oppgaver der alle instansene arbeider mot barnets interesser og styrker som vil bidra til en positiv utviklingsprosess.

5.0. Avslutning

Gjennom en kvalitativ tilnærming med intervju som metode har jeg forsøkt å belyse problemstillingen; «*Hvordan kan personalet i barnehagen arbeide for å styrke barn med språkvansker i et inkluderende miljø?*» sett i lys av teori og det innsamlede datamaterialet. For å få et dypere og bredere innblikk i et arbeid med inkludering for denne gruppen barn, har jeg gjennomført to intervju med tre informanter. Som et svar på problemstillingen, gjennom funn i lys av teori og drøfting, finnes det ikke ett fasitsvar innenfor dette området. I likhet med andre tema i barnehagekontekst.

Tematikken som omhandler språkvansker i et inkluderende miljø, er et fokusområde som er og forblir et viktig tema å arbeide frem mot. Personalet har en stor betydning for barns språkstimulering når det kommer til å skape trygghet og å være en oppmerksom voksen i alle situasjoner som oppstår i barnehagen. I et arbeid med språkvansker må man skille en språkvanske fra en sen språkutvikling da noen av de minste barna kan utvikle språket senere enn forventet, der de fortsatt kan vokse det fra seg. Dette kan være vanskelig for personalet, og det vil muligens være en årsak til at språkvansker ofte blir omtalt som «the hidden problem». Selv om barnet har en sen utvikling og vi kan se tendenser til en språkvanske, burde personalet være bevisst på sine roller som språklige forbilder. Det finnes ulike typer og grader, og årsaksfaktorene kan være forskjellig fra barn til barn. På bakgrunn av dette kan vi se at språkvansker kan ha en stor innvirkning på sosiale ferdigheter.

For barn som strever med språket i sosiale samspill, blir barnehagen en viktig arena som støtter opp mot inkludering. Ofte kan reseptive (språkforståelse) og ekspressive (språkproduksjon) vansker føre til atferdsvansker. Denne type atferd kan skyldes misforståelse i kommunikasjon som kan føre til utagerende atferd, ødeleggelse av lek eller at barnet trekker seg ut av gruppen, som igjen kan lede til en negativ status i barnegruppa. For å styrke barn i et inkluderende fellesskap, er et godt tilrettelagt arbeid grunnleggende. Informantene la vekt på at personalet i barnehagen har et ansvar til å bruke «maktposisjonen» sin på en positiv måte, for å skape gode samspillferdigheter som styrker kommunikasjonen til barnet. Her handler det om å være en støttespiller, se løsninger og muligheter i alle situasjoner som oppstår i barnehagehverdagen. Dette kan være rundt måltidet, i samlingsstund og i leken. Arbeidet burde knyttes opp mot barnets interesser og funksjonsnivå som vil bidra til mestring, motivasjon og økt selvbilde.

Det som går igjen i funnene, er at personalet har en viktig rolle og ansvar i arbeidet med å inkludere barna. Dette blir ekstra avgjørende for barn med språkvansker. Som en del av personalet er spesialpedagog, som var en av informantene, en betydningsfull ressurs for denne gruppen barn. For å se dette i sammenheng med teorien og funnene i oppgaven er personalet en viktig språkmodell for barna og må tilrettelegge for barnets beste. Dette innebærer gode observasjoner og kartleggingsverktøy som et grunnlag til å iverksette tiltak. Et deltakende personale i naturlige settinger, slik som i barnas lek, er situasjoner som vil gi et utgangspunkt til å fange opp og støtte barna i sosiale og språklige samspill. Kunnskap og kompetanse rundt dette vil styrke disse prosessene knytt opp mot inkludering. I lys av dette vil et samarbeid mellom personalet, andre instanser og foreldre sikre kvaliteten for barnets opplevelse, trygghet og utvikling.

Som fremtidig barnehagelærer mener jeg at alle barn skal ha like muligheter til å oppleve gode samspill, uansett forutsetninger der vi skal belyse og skape en åpenhet om at språket kommer i ulike former. Barn kan være forståelsesfulle, og åpenhet rundt dette vil være med på å forebygge barnets selvfølelse i inkluderende prosesser. Et tidlig arbeid med barnets språkvansker kan bidra til å hindre at barnet velger å trekke seg bort fra det sosiale fellesskapet, det vil gi barnet kjennskap til ulike kommunikasjonsmåter og kan begrense utagerende atferd ved hjelp av for eksempel ASK. Som et svar på problemstillingen, gjennom funn i lys av teori og drøfting, finnes det ikke ett fasitsvar innenfor dette området, i likhet med andre tema og mål for barnehagens arbeid.

6.0. Litteraturliste

- Semundseth, M. (2018). «Hva er dette her, da?» - Voksen – barn-dialogen om en skoleforberedende oppgave. I I. Alfheim, C. D. Fodstad, C. Ø. Munch & M. Semundseth. *Språklæring det siste året i barnehagen*. (s. 17-32). Universitetsforlaget.
- Bele, I. V. (2008). Forord. I I. V. Bele (red.). *Språkvansker. Teoretiske perspektiver og praktiske utfordringer*. (s. 5-6). Cappelen Akademisk Forlag.
- Bergsland, M. D & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (red.). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (s. 51-86). Cappelen Damm Akademisk.
- Bishop, D. V., & Norbury, C. F. (2002). Exploring the borderlands of autistic disorder and specific language impairment: a study using standardised diagnostic instruments. *Journal of child Psychology and Psychiatry*, 43(7), 917-929.
- Bishop, D. V., & Snowling, M. J. (2004). Developmental dyslexia and specific language impairment: Same or different?. *Psychological bulletin*, 130(6), 858.
- Bishop, D., & Rutter, M. (2008). Neurodevelopmental disorders: conceptual issues. *Rutter's child and adolescent psychiatry*, 32-41.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming* (2. utgave). Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utgave). Gyldendal akademisk.
- Gjems, L. (2018). *Dette vet vi om barnehagen: Språkstimulerende læringsmiljøer*. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2.utgave). Universitetsforlaget.

Hill, E. L. (2001). Non-specific nature of specific language impairment: a review of the literature with regard to concomitant motor impairments. *International journal of language & communication disorders*, 36(2), 149-171.

Høigård, A. (2019). *Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig*. Universitetsforlaget.

Høigård, A., Mjør, I., & Hoel, T. (2009). Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen. Hentet fra regjeringen.no:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/temahefte/temahefte-_om_sprakmiljo_og_sprakstimulering_i_barnehagen_bokmal_web.pdf

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utgave). Gyldendal akademisk.

Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplanen for barnehagen: Forskrift om rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/barnehagens-formal-og-innhold/kommunikasjon-og-sprak/>

Lyster, S. H. (2021). Språk- og talevansker hos barnehagebarnet – et avhjelpende og forebyggende perspektiv. I B. B. Hvidsten (red.). *Spesialpedagogikk i barnehagen*. (2.utgave). (s. 215-239). Fagbokforlaget.

Moe, M., & Valseth, M. L. (2014). En barnehage for alle – med inkludering som overordnet mål. I P. Sjøvik (red.). *En barnehage for alle: spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3. utg.). (s. 353-374). Universitetsforlaget.

Ottem, E. & Lian, A. (2008). Spesifikke språkvansker I. I I. V. Bele (red.). *Språkvansker. Teoretiske perspektiver og praktiske utfordringer*. (s. 31 - 42). Cappelen Akademisk Forlag.

Pedersen, K. (2015). *Ut fra egne forutsetninger. Inkluderende pedagogikk i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Rygvold, A. L. (2017). Språk- og talevansker. I A. L. Rygvold & T. Ogden (red.). *Innføring i spesialpedagogikk*. (5. utgave). (s. 161-191). Gyldendal Norsk Forlag AS.

Rygvold, A., & Klem, M. (2016, 02 09). *Spesifikke språkvansker - en begrepsavklaring*.

Hentet fra Utdanningsforskning.no:

<https://utdanningsforskning.no/artikler/2016/spesifikke-sprakvansker--en-begrepsavklaring/>

Sjøvik, P. (2014). Funksjonsnedsettelse hos barn i førskolealderen. I P. Sjøvik (red.). *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3. utgave). (s. 145-170). Universitetsforlaget.

Sjøvik, P. (2014). Språk- og samspillvansker hos barn i førskolealderen. I P. Sjøvik (red.). *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3. utgave). (s. 172-202). Universitetsforlaget.

Solli, K. A. (2017). Inkludering i barnehagen i lys av forskning. I Arnesen, A. L. (red.). *Inkludering: Perspektiver i barnehagefaglige praksiser*. (s. 36-61). Universitetsforlaget.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. (5. utg.). Fagbokforlaget.

Tirosh, E., & Cohen, A. (1998). Language deficit with attention-deficit disorder: A prevalent comorbidity. *Journal of Child Neurology*, 13(10), 493-497.

7.0. Vedlegg

7.1 Intervjuguide

Intervjuguide

Problemstilling: Hvordan kan personalet i barnehagen arbeide for å styrke barn som har språkvansker, i et inkluderende miljø?

Bakgrunnsinformasjon hos informant:

- Hvilken utdanning har du og hvor tok du utdannelsen din?
- Hvor lenge har du arbeidet i barnehage?
- Hvilken stilling har du?

Spørsmål

Språkvansker

- 1) Hva forstår/legger du i begrepet språkvansker?
 - a) Hvilke typer/profiler av barn med språkvansker har du observert? Kan du komme med eksempel eller opplevelser?
 - b) Hvilke erfaringer har du med språkvansker i barnehagen?

- 2) Hvordan arbeider barnehageansatte for å styrke kommunikasjon blant barn med reseptive (mottakelig, det folk sier) og ekspressive (talespråket) og språkvansker?
 - a) Hvor vanlige er de forskjellige typer av språkvansker i barnehagekonteksten?
 - b) Hvordan samarbeider dere med instanser som for eksempel PPT, spes.ped og foreldre?
 - a. Får dere veiledning fra andre instanser?

- c) Hvilke tiltak kan barnehagen gjennomføre?
- d) Er arbeidet forskjellig når barna har en konkret diagnose?
- e) Hvor vanlig er komorbiditet fra din egen erfaring?
- f) Hvordan opplever du metodene dere tar i bruk i praksis for å styrke barns språkvansker? Fungerer/fungere ikke? Kan du komme med eksempel fra den/disse metodene?

Inkludering

- 3) Hva forstår du med begrepet inkludering i barnehagen?
- 4) Hvordan kan språkvansker påvirke sosialiseringen i barnehagen?
- 5) Hvilke strategier bruker barnehageansatte for å fremme inkludering hos barn med språk og kommunikasjonsvansker?
 - a) Hvilke erfaringer har du med inkludering hos barn med språk og kommunikasjonsvansker i barnehagen?
 - b) Hvordan arbeider barnehagen for å inkludere barn med språkvansker?
 - c) Hvilke erfaringer har du med at barn med språkvansker havner utenfor barnegruppen?
Oppfølgingsspørsmål: Har du opplevelser eller eksempel på dette? Hva blir tiltakene deres hvis dette blir en situasjon?
 - d) Kan språkvansker resultere i atferdsvansker?
 - a. Hvordan?
 - b. Har du noen eksempel/opplevelser på dette?
- 6) I Rammepånen står det at personalet skal «støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner».
 - a) Hvilke erfaringer har du med å arbeide med leken som en inkluderingsarena for å styrke barn med språk og kommunikasjonsvansker?
 - b) Hvilke erfaringer har du med at barn med språkvansker havner i dårlige samspill og utenfor i leken hos de andre barna i barnegruppen? Kan du komme med eksempel på en slik opplevelse?

- c) Hvordan arbeider dere for at barnet/a med språkvansker deltar aktivt i lek sammen med barnegruppen? Er det noen strategier som er bedre enn andre? Eksempel på dette?

Avslutning

- Er det noe med du vil tilføye/kommentere?
- Er det noe du tenker er viktig å få med knyttet til dette temaet som jeg ikke har spurt om?
- Hvordan synes du intervjuet gikk?

Tusen takk for at du ville delta og bidra i dette prosjektet!

7.2 Informasjon og samtykkeskjema

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Barnehagens arbeid med språkvansker i et inkluderende miljø»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å se nærmere på hvordan barnehagen arbeider med inkludering hos barn med språkvansker. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Problemstillingen i dette prosjektet er: «*Hvordan kan personalet i barnehagen arbeide for å styrke barn med språkvansker i et inkluderende miljø?*». Barn med språkvansker kan ofte havne utenfor barnegruppen, og formålet med dette prosjektet er at jeg ønsker å se nærmere på hvordan dere i barnehagen arbeider med å inkludere barn med språkvansker inn i barnegruppen og i barnehagehverdagen. Ved dette er jeg også interessert i din/deres kunnskap og erfaringer i henhold til dette temaet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

I dette prosjektet har jeg, Kristiane Nakken som student ansvar for gjennomføringen, sammen med Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning. Jeg går fordypningen Mangfoldig språkmiljø i barnehagen ved DMMH.

Hva innebærer det for deg å delta?

Om du vil delta i dette prosjektet innebærer det å ta del i et intervju. Jeg kan sende intervjuguiden i forkant på e-post hvis dette er ønskelig for deg som informant. Dette intervjuet vil ta deg ca. 45-60 minutter. Informasjonen som kommer inn, vil bli transkribert og alt av informasjon blir anonymisert. Om det ikke er ønskelig å møte fysisk i henhold til dagens koronasituasjon, så er det muligheter for å gjennomføre intervjuet digitalt. Kort oppsummert handler dette intervjuet om hvordan barnehagen arbeider med å fremme inkludering for barn med generelle språkvansker, som for eksempel reseptive (mottakelig, det folk sier) og ekspressive (talespråket) språkvansker, samt dine erfaringer og opplevelser rundt dette, og samarbeid med andre instanser i henhold til dette området.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres i samsvar med personversregelverket. Det vil være jeg og mine veiledere som har tilgang til opplysningene.

Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Du vil ikke bli gjenkjent i bacheloroppgaven.

Prosjektet skal avsluttes 29. april. 2022.

Med vennlig hilsen

**Prosjektansvarlig
(Veileder)**

Christine Sivertsen
sci@dmmh.no

Student

Kristiane Nakken
Kristiane.nakken@gmail.com

Sobh Chahboun
sch@dmmh.no

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «barnehagens arbeid med språkvansker i et inkluderende miljø». Jeg samtykker til:

å delta i dette intervjuet.

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

